

ריקהל (תשי"ט)

ל"ה א - ג.

א. אלה הדברים אשר צוה ה' לעשותם אותם.

המלבי"ם מקשה: יפלא מאד, איך אמר שצוה ה' לעשות, הלא הצווי דמה שהורא שלא לעשות מלאכה בשבת - אינו "לעשות", רק שלא לעשות?

ישב את המיהתו!

ב. ג. ששט ימים חעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'.

רש"י ד"ה ששט ימים: הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה שבת.

הטוה לדברי רש"י אלה את דבריו ויקרא י"ט ג:
א ש אמו ואביו תיראו ואח שבתוחי תשמורו

רש"י ד"ה ואת שבתותי תשמורו: סמוך שבת למורא אב לומר אע"פ שהזהרתין על מורא אב, אם יאמר לך: "חללאה השבת" - אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות.

(1) לכאורה דברי רש"י פה ושם סותרים אלה את אלה.
מהי הסתירה?

(2) כיצד תוכל לישב את הסתירה?

ג. וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'.

אברבנאל מקדים לפסוקנו:

לפי שצויה יח' על עשיית המשכן וכליו, שהיה מורה על דברות הית' ושרות שכינתו באומה, היה אפשר שיחשוב אדם, שהפועל ההוא היה יותר נכבד מכל הפעולות החוריות, וכל שכן מהשבייתה בשבת, לפי ששלמות כל דבר הוא בפעולתו, והמעשה הוא יותר שלם מהשבייתה והמנוחה, וכל שכן המעשה הנכבד והקדוש הזה: ואולי - מפני זה - יבואו ישראל לחשוב שמלאכת המשכן חדחה את השבת, מצורך על היות המעשה יותר מעיד על האמונה ממה שיעיד עליו הביטול (ביטול מלאכה) והשבייתה מן המלאכה, - כי המעשה היא מציאות והשבייתה - העדר, והמציאות היא עדרה יותר (=יותר חזקה. יותר נראית ומורגשת) מן ההעדר. ולכן יאמר האומר, שישפיק מלאכת המשכן להעיר ולהעיד על היותו יח' שוכן בתוכנו ושהוא בורא העולם, ושהכל הם נבראים, - ולא נצטרך עוד לשבייתה (=לשבייתה השבת) להעיד על הדבר הזה עצמו. הנה מפני זה אמר ה' למשה, שיאמר לישראל: "אך את שבתותי תשמורו", רצונו לומר: עם היות מלאכת המשכן דבר קדוש ונכבד לפני, עם כל זה אתם לא תחדו את השבת מפניה, אבל תשמרו אותה.

אברהם יהושע השל בספרו (באנגלית) "השבת ומשמעותה לאדם בן זמננו" (חמציח רעיונותיו בפרק הראשון)

כל צויליזאציה טכנית שאיפחה לנצח את החלל, לשלוט בחלל, להגדיל את מספר העצמים השייכים לנו. הממלאכס את החלל, להרבות את היש החופס מקום, להרבות בכוח ובשלטון - ויחד עם זה לברוח מפני הזמן. רוצים אנו להרבות את רכושנו ומפסידים אנו בחוריינותנו. והלא לא כמותם ואיכותם של העצמים אשר ברשותנו מגבירים את עצמת חוריינותנו, אלא שעוה ורגשם הם הם שבהם קונים אנו את עולמנו. חיהדות מעוניינה יותר בזמן מאשר בחלל.

המלה 'קדוש' אחד המושגים החשובים ביותר בתורה. המייצגים את סודו והודו של האלוקים - מופיעה לו ראשונה בסוף מעשה ברשית, ולא התיחסה לא להר ולא למזבח ולא לשום עצם מן העצמים שנבראו. ולא נקבע שום מקום מן המקומות להיות קדוש, אלא מה נאמר שם? בר' ב' ג' ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו.

רחוקה היא חפישה זו מכל המיתולוגיות, שהרי בכל אותן אמונות

(ויקהל תשי"ט)

ודעוהו היו מסיימים מעשה בריאה, כגולת כותרת - בקביעת מקום קדוש, הר או מעיין, עץ או גיא, ואילו חורחנו לא קידשה את המקום, כי אם את הזמן. את השבת. בבריאת עולם - רק קדושה אחת נקבעה, והיא קדושת היום. לאחר זמן, לפני שניתנה תורה לעם הנבחר, נדרש מעם זה להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש"; ורק לאחר שנכשל העם הזה ודרש אלוהים אשר יראום בעיני בשר ונטמאו בעגל, אז ניתן להם - לבל ילכו אחרי התוהו - גם מקום קדוש והושמו בו בליים למען יוכלו לעבוד את ה' בטהרה, ועם זה ניתן אף לחושיהם הנדרש להם. ורבות הודגש במדרשים, שלא ניתן להם הצו לבנות את המשכן אלא לאחר שנכשלו בעגל, ושלא ניתן להם אלא מפני שדרוש היה להם מחוץ חולשתם.

(1) מה היא השאלה שאברבנאל עונה עליה?

א (2) היש בדברי השל תשובה לאותה שאלה או לשאלה אחרת?

(3) היכן הרמז בכתובים ש"ניתן לישראל מקום קדוש" רק לאחר שנכשלו בחטא העגל, הלא פרשיות תרומה תצוה קודמות לפ' כי חטא שבה מסופר חטא העגל?

ד. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'.

השוה: שמות כ' ט : ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך

" כג' יב : ששת ימים תעשה מעטיך

" לא' טו : ששת ימים יעשה מלאכה

" לה' ב : ששת ימים תעשה מלאכה

הסבר את השנויים שבין הפעלים שבפסוקים מחוץ העניינים הנסדונים במקומות השונים!

ה. לא תבערו אש.

רשב"ם ד"ה לא תבערו

לפי שבימים טובים כתיב "אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" ושם הותרה הבערת אש לאפות ולבשל, אבל בשבת כתיב (שם' טז' כג) "את אשר תאפו אפו" - מבעוד יום. "ואת אשר תבשלו בשלו", לכן מזהיר כל בשבת לא תבערו אש למלאכת אוכל נפש, וכל שכן שאר מלאכות שאסורים אפילו ביום טוב.

חזקוני ד"ה לא תבערו אש

לפי פשוטו הזהיר על הבערה יותר משאר מלאכות, לפי שאינה נראית מלאכה.

ספורנו ד"ה לא תבערו אש.

אע"פ שההבערה בעצמה היא קלקול על הרוב, מכל מקום בהיותה לכל המלאכות או לרובן היא אסורה בשבת.

(1) מה קשה לשלשחם?

(2) מה החבול בין חשוכותיהם?